

Informacija o epidemijskom javljanju stomačnih tegoba kod građana opštine Berane i situaciji vezanoj za opterećenje grada komunalnim otpadom

I INFORMACIJA O EPIDEMIJSKOM JAVLJANJU STOMAČNIH TEGOBA U OPŠTINI BERANE

Dana 24.08.2013.godine Institut za javno zdravlje je informisan od strane Doma zdravlja Berane i njihove Higijensko-epidemiološke službe o pojavi većeg broja građana Berana sa stomačnim tegobama . Nakon konsultacija specijalista epidemiologije, higijene i mikrobiologije, ekipa Instituta za javno zdravlje je obišla opštinu Berane, napravili dogovor sa Higijensko-epidemiološkom službom Doma zdravlja Berane (u daljem tekstu HES) o daljim aktivnostima na suzbijanju epidemije, izvršili sa HES-om Berane epidemiološko osmatranje i izvidanje, te uzorkovali vodu sa vodoizvorišta i vodovodne mreže pomenute opštine. U narednih 5 dana, odnosno do 30.08.2013. godine ekipe Instituta su boravile u Beranama još tri puta.

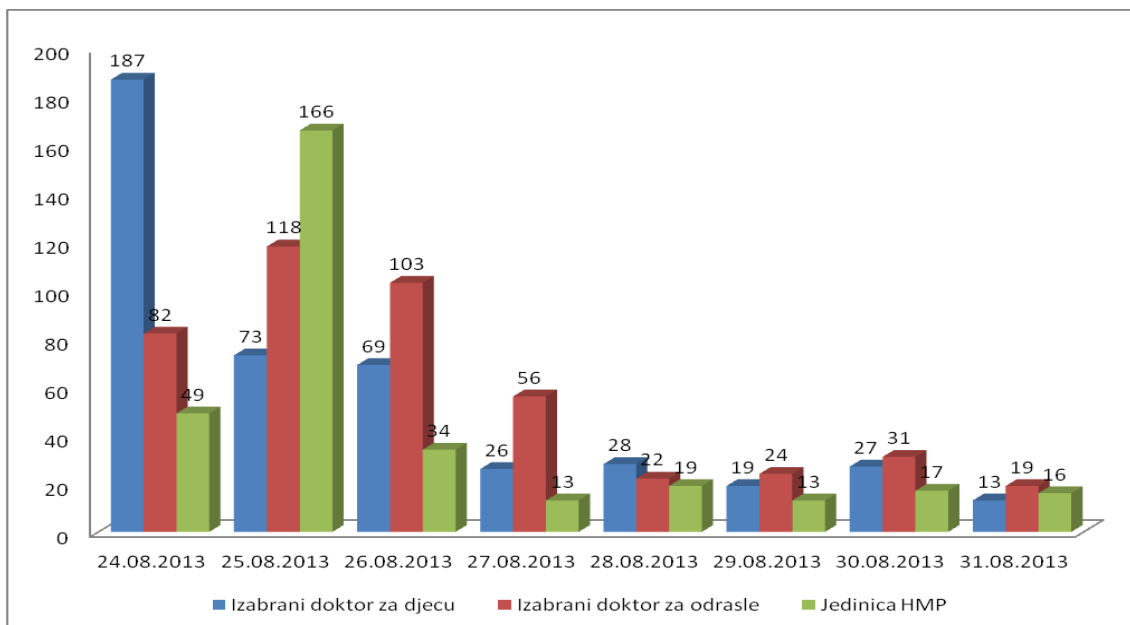
Uz ekipe na terenu, specijalisti epidemiologije iz Instituta su, od dobijanja prve informacije o epidemiji, bili u konstantnoj komunikaciji sa DZ Berane i nadležnom HES – om (dr Zuhra Hadrović, dr Marijana Marsenić, epidemiolog i dr Goran Čukić, epidemiolog), u cilju konsultacija i davanja smjernica s obzirom da je HES bila zadužena za sprovođenje epidemiološkog istraživanja, a ponuđena je i svaka vrsta pomoći iz nadležnosti Instituta. U telefonskim razgovorima, a i putem elektronske pošte, stručnjaci Doma zdravlja Berane su informisani o mogućnostima mikrobiološke dijagnostike i preporukama za transport mikrobiološkog materijala. Sugerisano im je da o mogućnostima laboratorijske dijagnostike upoznaju i ljekare u Opšte bolnice Berane.

Prema podacima Doma zdravlja Berane, zaključno sa 01.09.2013. godine do 7h, izabranim doktorima Doma zdravlja Berane i doktorima Zavoda za hitnu medicinsku pomoć Crne Gore - Jedinica Berane, javilo se ukupno 1 224 pacijenta sa stomačnim tegobama. Na dan 01.09.2013. godine do 7h, u Opštoj bolnici Berane hospitalizovano je osam oboljelih osoba.

U Tabeli 1 prikazan je broj oboljelih po danima javljanja zdravstvenoj službi.

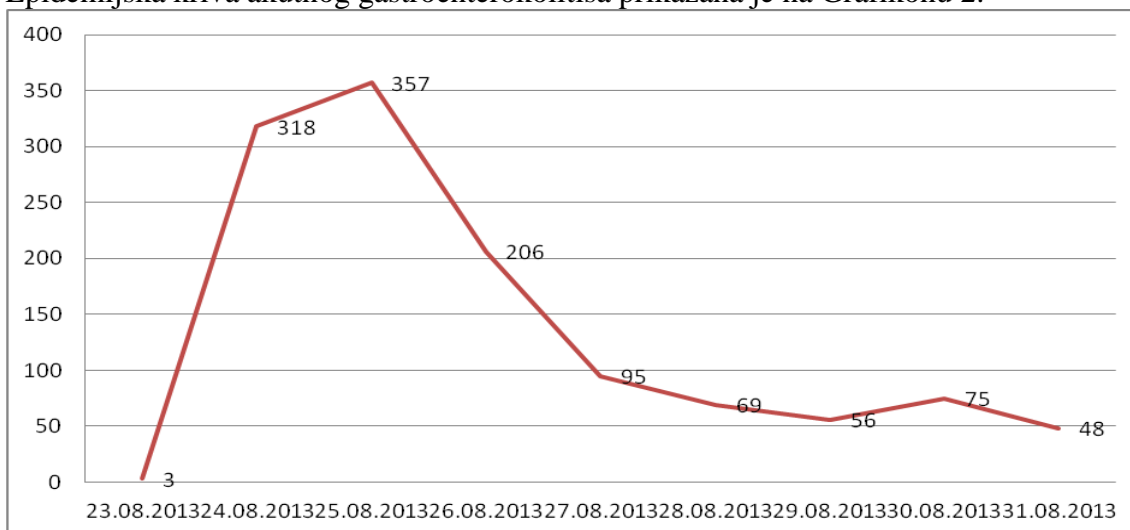
Dan	Organizaciona jedinica			Ukupno
	Izabrani doktor za djecu	Izabrani doktor za odrasle	Jedinica HMP	
24.8.2013	187	82	49	318
25.8.2013	73	118	166	357
26.8.2013	69	103	34	206
27.8.2013	26	56	13	95
28.8.2013	28	22	19	69
29.8.2013	19	24	13	56
30.08.2013	27	31	17	75
31.08.2013	13	19	16	48
Ukupno:	442	455	327	1 224

Tabela 1 – Broj oboljelih po danima javljanja zdravstvenoj službi

Grafikon 1 – Broj oboljelih zbrinut u organizacionim jedinicama zdravstvene službe Doma zdravlja Berane i HMP

Epidemijska kriva akutnog gastroenterokolitisa prikazana je na Grafikonu 2.

Grafikon 2 – Epidemijska kriva akutnog gastroenterokolitisa*

*Podatak za 3 oboljela od 23.08.2013. godine dobijen je od HES Berane

NAPOMENA: Gore navedeni grafikoni prikazuju podatke Doma zdravlja Berane, koje su prosledivali Institutu za javno zdravlje. Riječ je o kumulativnom broju oboljelih koji su se javljali različitim organizacionim jedinicama zdravstvenog sistema.

Klinička slika oboljelih je bila blaga, uglavnom kraćeg trajanja, praćena mučninom, povraćanjem i grčevima u trbuhu. Jedan broj oboljelih imao je tečne stolice i povišenu tjelesnu temperaturu.

Do 31.08.2013.godine, HES je anketirala 110 oboljelih osoba. Prema izvještajima obolijevanje je zabilježeno u svim dobnim grupama, i iz svih djelova grada gdje se koristi voda iz gradske mreže. Preciznu analizu oboljelih HES Berane i nije mogao dostaviti, iz razloga što još nijesu dobili sve prijavne kartice zaraznih bolesti (dostavljeno im je oko 360 prijava), još uvijek je u toku anketiranje

kako oboljelih tako i zdravih osoba, a i rezultati laboratorijskih analiza još nijesu gotovi. **Kako navode iz HES, tačan broj novooboljelih u ovoj epidemiji će imati nakon dobijanja prijavnih kartica zaraznih bolesti od strane ljekara Doma zdravlja i Opšte bolnice Berane, jer postoji mogućnost da su se isti pacijenti javljali na više mjesta, ili su dolazili na kontrolni pregled.**

HES je prijavila Institutu za javno zdravlje epidemijsko javljanje gastroenterokolitisa na zakonom propisanom obrascu.

Provjerom elektronske baze podataka u Centru za kontrolu i prevenciju bolesti, u periodu od 23.08. do 01.09.2013. godine, ukupno je registrovano **395** oboljelih lica pod dijagnozom „diarrhoea et gastroenteritis causa infectionis suspecta“ u opštini Berane. Ovaj broj ne odgovara stvarnom broju oboljelih, što je i razumljivo s obzirom da su ljekari u Domu zdravlja zbrinjavali oboljele i nijesu stigli da izvrše ovu obavezu, već će se to učiniti naknadno. Takođe, kao što je već napomenuto, treba imati na umu da je Dom zdravlja Berane, prikazivao kumulativni broj pacijenata koji su se dnevno javljali zdravstvenoj službi, a među njima se mogu očekivati i pacijenti koji su se više puta javljali ljekaru (npr. i Hitnoj medicinskoj pomoći i izabranim ljekarima ili su dolazili na kontrolne preglede). Ove nedoumice će se riješiti kada budu dostavljene prijavne kartice zaraznih bolesti svih oboljelih od gastroenterokolitisa nadležnom HES i Institutu za javno zdravlje.

Broj oboljelih po dobnim grupama i polu, baziran na elektronskoj bazi podataka, prikazan je u Tabeli 2 koja slijedi.

pol	Dobne grupe																	svega
	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	80+	
M	64	32	17	13	7	4	4	2	3	6	6	4	3	3	6	6	6	186
Ž	57	26	23	23	8	1	2	5	8	11	7	13	6	6	7	4	2	209
ukupno	121	58	40	36	15	5	6	7	11	17	13	17	9	9	13	10	8	395

Tabela 2 – Broj oboljelih po dobnim grupama i polu

Najveća stopa incidencije zabilježena je u dobnoj grupi od 0-4 godine i iznosi 5537,8/100000 što se objašnjava osjetljivošću ove populacije. Duplo manja je u uzrastu 5-9 godina i iznosi 2477,6/100000, dok u dobnoj grupi od 10-14 godina iznosi 1586/100000.

U Institut za javno zdravlje, zaključno sa 31.08.2013.godine, pristiglo je 9 uzoraka stolica oboljelih osoba. Virusološkom obradom kod jednog oboljelog utvrđeno je prisustvo rota virusa, a kod jednog oboljelog PCR dijagnostikom prisustvo enterovirusa. Bakteriološke analize pristiglih uzoraka stolice su u radu.

Detaljnije informacije sa terena

Po dobijanju informacije od Centra za prevenciju i kontrolu bolesti Instituta za javno zdravlje o pogoršanoj epidemiološkoj situaciji u Opštini Berane, **dana 24.8.2013. godine** je izvršeno vanredno uzorkovanje vode za piće sistema vodosnabdijevanja Berane. U prisustvu HES, predstavnici Instituta za javno zdravlje su izvršili uzorkovanje vode za piće. Uzorkovanju nije prisustvovala sanitarni inspektor, a uzorkovana je:

- 1) Voda za piće nehlorisana, ispred prekidne komore – Kaptaza Banjevac (Izveštaj o ispitivanju VNK 1869/02),

- 2) Voda za piće hlorisana, ispod prekidne komore – Kaptaza Banjevac Rezidualni hlor (RCI) 0,4 (Izveštaj o ispitivanju VH 1868/02),
- 3) Voda za piće hlorisana, u mikrobiološkoj laboratoriji Doma zdravlja Berane RCI 0,4 (Izveštaj o ispitivanju VH 1870/02)

Uzorkovana je i dodatna količina i nehlorisane i hlorisane vode kaptaze Banjevac, da bi se obezbjedila dovoljna količina, radi dodatnih analiza vode koje nije moguće uraditi u laboratorijama Instituta za javno zdravlje (virusološke analize vode). Uzorci su propisno zamrznuti u Centru za zdravstvenu ekologiju Instituta za javno zdravlje.

Higijensko-epidemiološka služba Doma zdravlja u Beranama, u subotu večer 24.08.2013. godine, dala je preporuke preko lokalnih sredstava javnog informisanja da građani ne piju vodu iz gradskog vodovodnog sistema.

Laboratorijska analiza uzoraka vode je pokazala sledeće:

- U uzorku nehlorisane vode VNK 1869/02 je identifikovano mikrobiološko zagađenje i povećana mutnoća. Izmjerena mutnoća je 2,9 NTU (maksimalno dopuštena koncentracija mutnoće MDK za mutnoću 1 NTU).
U mikrobiološkoj analizi je potvrđeno prisustvo ukupnih koliformnih bakterija (MPN >18) i bakterije *Escherichia coli*, (takođe MPN>18). Identifikacijom je pored *Escherichia coli* izolovana i bakterija *Klebsiella* spp.
Nijesu izolovane bakterije *Salmonella* spp, *Shigella* spp, *Enterococcus* spp, *Pseudomonas aeruginosa*, kao ni paraziti.
- U uzorcima hlorisane vode VH 1868/02 i 1870/02 nije konstatovano mikrobiološko zagađenje, ali je fizičko-hemijskom analizom konstatovana povećana mutnoća. U uzorku ispod kaptaze Banjevac izmjerena mutnoća je 1,6 NTU, a u uzorku iz Doma zdravlja mutnoća je veća od 10 NTU (MDK je 1).
(Napomena: Povećane vrijednosti mutnoće onemogućavaju dodatnom hlornom preparatu da izvrši uspješnu dezinfekciju vode. Ukoliko su izmjerene vrijednosti mutnoće veće, veća je vjerovatnoća da se ne unište mikroorganizmi prisutni u vodi. Svrha hlorisanja, odnosno naknadne dezinfekcije vode, je da se obezbjedi higijenska ispravnost vode kroz vodovodnu mrežu.)

Izveštaji o ispitivanju se nalaze u prilogu ovog izvještaja.

U ponedjeljak, 26.08.2013. godine, je izvršen drugi vanredni obilazak Opštine Berane, sa ciljem uvida u vodosnabdjevanje i uzorkovanje vode iz vodovodnog sistema.

Nakon sastanka sa predstavnicima Doma zdravlja, ekipa iz Instituta za javno zdravlje organizovala je sastanak sa zdravstveno-sanitarnim inspektorom Brankom Babićem od koga su dobijene sledeće informacije:

- Povodom aktuelne epidemiološke situacije zdravstveno-sanitarni inspektor Neško Janjušević je dana 25.08.2013. godine bio u posjeti Javnom preduzeću „Vodovod i kanalizacija“ Berane i dobio informaciju da je, dana 22.08.2013. godine, došlo do pucanja cjevovoda usled radova na izgradnji regionalnog puta. Havarija se desila, po njihovim riječima, oko 13,30 časova. U knjizi evidencije hlorisanja, koju vodi radnik na hlorisanju u hlorinatorskoj stanici Golubović Radoslav, zabilježeno je da u periodu od 22.08.2013. godine od 13,30 časova do 23.08.2013. godine do 8,30 časova nije bilo hlorisanja vode u ovoj hlornoj stanici, što su i potvrdili u razgovoru koji je vođen u

Javnom preduzeću „Vodovod i kanalizacija“ Berane direktor Faruk Pačarić i šef održavanja Blažo Piper.

- Po riječima inspektora Babića, u izvještaju inspektora Janjuševića se navodi da je na dan posjete, 25.08.2013. godine, izmjerena vrijednost rezidualnog hlora RCl 0,5 mg/l.

Direktor JP „Vodovod i kanalizacija“ Berane, Faruk Pačarić i šef održavanja Blažo Piper su potvrdili da su obavješteni od strane radnika sa hlorinatorske stanice da je, dana 22.08.2013. godine, došlo do oštećenja cjevovoda na mjestu koje je udaljeno oko 4 km iznad hlorinatorske stanice. Navode da je za radnike Javnog preduzeća teren bio neprohodan što je onemogućilo brzo zatvaranje ventila od oštećene cijevi prečnika 225 mm. Druga cijev prečnika 250 mm nije oštećena i bila je u funkciji.

Na hlorinatorskoj stanici nema dovoda električne energije, tako da je u funkciji gasni hlorinator koji radi na principu pritiska vode, a regulisanje koncentracije hlora ručno podešava radnik na hlorinatorskoj stanici. Kako je zbog pucanja jedne cijevi došlo do pada pritiska, hlorinator se isključio i u sistem za distribuciju vode je ulazila nehlorisana voda iz neoštećene cijevi i do zatvaranja ventila i voda iz oštećene cijevi.

Poslije isključivanja iz sistema vodosnabdjevanja oštećenog dijela cjevovoda, u sistem vodosnabdjevanja je uključen i dovod vode sa izvorišta „Manastirsko vrelo“ koji se uključuje povremeno, po riječima Direktora vodovoda, samo kada opadne pritisak u cijevima u ljetnjem periodu.

Po riječima odgovornih iz Javnog preduzeća „Vodovod i kanalizacija“, kada se uključuje vodovodni sistem iz „Manastirskog vrela“, u hlorinatorskoj stanici se vrši hlorisanje vode po istom principu kao i na Kaptazi „Banjevac“, na principu pritiska vode, a regulisanje koncentracije hlora ručno podešava radnik na hlorinatorskoj stanici.

Prema navodima odgovornih, dana 23.08.2013. godine u jutarnjim časovima, je otklonjen kvar na cjevovodu i u 8,30 časova je evidentirana vrijednost RCl 0,3 mg/l.

Zdravstveno-sanitarni inspektor Branko Babić je zajedno sa predstavnicima Instituta za javno zdravlje posjetio JP "Vodovod i kanalizacija" Berane i na osnovu izjave direktora Pačarića, sačinio Zapisnik br. 0301/11-VIII/2013. i donio Rješenje br. 0301/11UPT-218 o zabrani upotrebe (korišćenje) vode iz gradske vodovodne mreže kojom gazduje, odnosno rukovodi JP „Vodovod i kanalizacija“ iz Berana zbog sumnje u njenu bezbjednost. Zabrana će trajati do dobijanja dokaza o higijenskoj ispravnosti vode, odnosno da ista odgovara uslovima iz Pravilnika o higijenskoj ispravnosti vode za piće („Sl.list SRJ“ br.42/98 i 44/99).

Naređeno je da JP „Vodovod i kanalizacija“ iz Berana, u cilju sprečavanja opasnosti po život ili zdravlje fizičkih lica (ljudi), preduzme sljedeće mjere:

- vrši redovno hlorisanje pijaće vode u gradskoj vodovodnoj mreži,
- izvrši korekciju količine rezidualnog hlora u vodovodnoj mreži, te poveća koncentraciju rezidualnog hlora u vrijednosti od 0,3 – 0,5 mg/litru, radi popravljavanja stanja pijaće vode u vodovodnoj mreži, a sve u skladu sa Pravilnikom o higijenskoj ispravnosti vode za piće,
- vrši snabdjevanje stanovništva ispravnom (hlorisanom) pijaćom vodom putem cisterni,
- obavijesti građanstvo o neupotrebljivosti pijaće vode putem sredstava informisanja.

Kopija navedenog zapisnika i rješenja se nalazi u prilogu ovog izvještaja.

Tokom obilaska vodovodne mreže, 26.08.2013. godine, stručnjaci iz Instituta za javno zdravlje uz pomoć kolega iz HES i zdravstveno-sanitarnog inspektora napravili su plan uzorkovanja kako bi se adekvatno pokrila čitava mreža vodovodnog sistema, te su za laboratorijsku analizu uzeti sledeći uzorci vode:

1. ispred kaptaze Banjevac – nehlorisana,
2. iz prelivne komore ispod Kaptaze Banjevac – hlorisana RCl 0,4 mg/l,
3. iz Samostalne ugostiteljske radnje „Ogledalo“, naselje Pešce – hlorisana RCl 0,3 mg/l,
4. iz Poslastičarnice „Fantazija“ u centru grada – hlorisana RCl 0,4 mg/l,
5. iz Mljekara „Zora“ – hlorisana RCl 0,3 mg/l,
6. iz stare crpne stanice „Berane“ – nehlorisana (Manastirsko vrelo iz preliva),
7. iz marketa „Roda“, Donje Luge – hlorisana RCl 0,3 mg/l,
8. YU Promet, Talum – hlorisana RCl 0,3 mg/l,
9. Doma zdravlja – Higijensko epidemiološke službe – hlorisana RCl 0,3 mg/l.

Uzorkovanje izvršeno u prisustvu zdravstveno-sanitarnog inspektora, uz izradu Zapisnika i traženi obim analize je Osnovna mikrobiološka i fizičko-hemijska analiza. Zbog sumnje HES Berane da je obim osnovne fizičko-hemijske i mikrobiološke analize nedovoljan, u konsultaciji sa specijalistima sanitarne hemije u Institutu za javno zdravlje je tražena i analiza prisustva teških metala u vodi za piće za šta je uzorkovana i dodatna količina sirove vode iz oba vodoizvorišta „Banjevac“ i „Manastirsko vrelo“.

Takođe je uzorkovana i dodatna količina cca 10 litara sirove vode vodoizvorišta „Manastirsko vrelo“ za virusološku analizu. Uzorak je propisno zamrznut u Centru za zdravstvenu ekologiju.

Dana **27. 08.2013. godine**, nastavljeno je higijensko epidemiološko izviđanje i osmatranje i ispitivanje i uzet uzorak vode – Uzorak iz ŠIP „Polimlje“, Rudeš – hlorisana RCl 0,3 mg/l.

Dana **28.08.13. godine**, preko ovlašćene špeditorske firme MONTENOMAKS C&L Danilovgrad, organizovan je transport dva uzorka sirove nehlorisane vode „Banjevac“ i „Manastirsko vrelo“ u Hrvatski zavod za javno zdravstvo Zagreb (u daljem tekstu: HZJZ) na virusološke analize prisustva enterovirusa, norovirusa, hepatitis A, rota i adenovirusa. Dana **30.08.2013. godine**, dobijena potvrda da su uzorci primljeni na Virološki Odjel HZJZ i da je u toku virusološka obrada.

Ponovni obilazak Opštine Berane povodom epidemiološke situacije i uzorkovanja voda za piće je izvršen dana **29.08.2013. godine**. U Domu zdravlja Berane je razgovor obavljen sa direktorkom dr Zuhrom Hadrović, dr Čukić, dr Marsenić i sanitarnim tehničarem Vesnom Delević. Ponovo je sa Zdravstveno-sanitarnim inspektorom Brankom Babićem izvršen obilazak JP „Vodovod i kanalizacija“ Berane, u cilju dobijanja potpunijih informacija potrebnih za procjenu vodosnabdijevanja grada Berane u periodu od 22.8. u 13.30 časova, kada se desila havarija, do 23.8.13. u 8.30 časova, kada je potvrđeno da je uspostavljeno optimalno hlorisanje na Kaptazi Banjevac. Sastanku u J P „Vodovod i kanalizacija“ Berane prisustvovali predstavnici Instituta za javno zdravlje, HES Berane i zdravstveno-sanitarni inspektor Branko Babić. Razgovor obavljen sa direktorom Farukom Pačarizom, od koga su dobijene sledeće informacije:

- Dana 22.08.2013.godine došlo do pucanja cjevovoda usled radova na izgradnji regionalnog puta. Havarija se desila, po njegovim riječima, oko 13,30 časova. U knjizi evidencije hlorisanja, koju vodi radnik na hlorisanju u hlorinatorskoj stanici, Golubović Radoslav, zabilježeno je da, u periodu od 22.08.2013. godine od 13,30 časova do 23.08.2013. godine do 8,30 časova, nije bilo hlorisanja vode u ovoj hlornoj stanici, što su i potvrdili u razgovoru

koji je vođen u JP „Vodovod i kanalizacija“ Berane Faruk Pačariz, direktor i Blažo Piper, šef održavanja. (potvrđena informacija koju smo dobili 26.08.2013. godine).

- Poslije isključivanja iz sistema vodosnabdjevanja oštećenog dijela cijevovoda, u sistem vodosnabdjevanja je uključen i dovod vode sa izvorišta „Manastirsko vrelo“ koji se po riječima Direktora, uključuje privremeno samo kada opadne pritisak u cijevima u ljetnjem periodu. (potvrđena informacija koju smo dobili 26.08.2013. godine).
- Voda sa izvorišta Manastirsko vrelo uključena u sistem vodosnabdjevanja u dana 22.08.2013. godine u 15,00 časova i po izjavi Direktora, radnik na hlorinatorskoj stanici je uključio istovremeno i sistem za hlorisanje o čemu nema pisanu evidenciju.
- Po izjavi direktora Javnog preduzeća g-dina Faruka Pačariza od 15,00 časova u vodovodni sistem grada je uključena hlorisana voda. Prema njegovim riječima, nehlorisana voda koja je dolazila sa izvorišta Merića vrelo, tj „Banjevca“ je ulazila u vodovodni sistem tek nakon hlorisanja u hlorinarskoj stanici u gradu, gdje se spaja sa vodom iz Manastirskog vrela.

Nakon sastanka, ponovo je izvršen obilazak vodovodne mreže, Crpne stanice Berane, Kaptaze Banjevac, rezervoara Jasikovac. Obilaskom Crpne stanice Berane konstatovano je da postoji knjiga dežurstva, koja u vrijeme sastanka 26.08.2013, godine nije data na uvid, i u kojoj stoji da je, 22.08.2013. godine: „Pumpa upaljena u 15,00 h radila do 7h nastavila rad“. Dana 23.08.2013. – pumpa radila do 16h. Dana 24.08.2013. pumpa nije radila.

Obilaskom kaptaze Banjevac je konstatovano da postoji kvar na dovodnoj cijevi/ma u hlorinarsku stanicu, na mjestu uz ogradu uže zone sanitarne zaštite. Evidentno je da postoji ispuštanje vode iz dovodne cijevi. Radnik Radoslav Golubović je izjavio da je kvar prijavio 28.08.2013. godine oko 18,00 časova šefu održavanja Blažu Piperu, nakon čega je prokopao kanal kako bi voda koja ističe iz cjevi oticala od hlorinarske stanice. Šef održavanja je pokušavao da objasni da je problem u, po njegovim riječima „dihtung na spoju između ventila i spojnice na PVC prečnika 225 mmm i da zbog toga ispušta vodu iz cijevi.“. Naglašeno je da su često suočeni sa ovim problemom, i povremno ga saniraju, ali da to nije trajno rješenje.

Izvršen je obilazak i rezervoara Jasikovac koji se nalazi u neposrednoj blizini grada, na nadmorskoj visini oko 724 m, (kaptaza Banjevac je na 764 m, grad oko 665m). Ovaj rezervoar predstavlja regulator pritiska u vodovodnom sistemu. Kapacitet rezervoara je oko 1 200 m³. Prilikom obilaska je izvršeno uzorkovanje vode iz rezervoara, što je bilo veoma rizično za bezbjednost sanitarnog tehničara, te je data preporuka da se osmisli rješenje za jednostavnije uzorkovanje vode iz rezervoara Jasikovac jer je važno pratiti zdravstvenu bezbjednost vode u rezervoaru. Obilaskom je konstatovano da ispred rezervoara Jasikovac postoji šahta, a po riječima šefa održavanja Blaža Pipera, u kojoj je cjevovod koji odvodi višak vode u rijeku Brnjicu. Konstatovano je da je šahta nezaštićena i da su cijevi pod vodom (predpostavka zbog kiše od prije dva dana).

Prilikom sastanka u JP „Vodovod i kanalizacija“ Berane je sačinjen Zapisnik zdravstveno-sanitarnog inspektora Babić Branka, br. 0301/11-VIII/2013. U prilogu ovog izvještaja je kopija Zapisnika zdravstveno-sanitarnog inspektora br 0301/11-VIII/2013

U cilju adekvatne procjene vodosnabdjevanja na laboratorijsku analizu uzeti su sledeći uzorci vode iz vodovodnog sistema:

1. Kaptaza „Banjevac“ – nehlorisana voda,
2. Kaptaza „Banjevac“ – hlorisana voda RCl 0,6mg/l,
3. Društvo sa ograničenom odgovornošću „Rudi komerc“ – hlorisana voda RCl 0,4 mg/l,
4. ŠIP „Polimlje“ – hlorisana RCl 0,4mg/l,
5. rezervoar Jasikovac – hlorisana RCl 0,4 mg/l,

6. Poslastičarnica „Fantazija“ – hlorisana RCl 0,4 mg/l,
7. Laboratorija Doma zdravlja HES Berane - hlorisana RCl 0,2mg/l.

U Tabeli 4 dati su zbirni podaci o svim uzorcima vode iz sistema za vodosnabdijevanje Berana po danima sa završenim analizama, zaključno sa 31.08.2013. godine.

DATUM uzorkovanja	MJESTO uzorkovanja	VRSTA ANALIZE-RETULTAT	RCL	Mutnoća NTU
24.08.2013	Iz prelivne komore –ispod kaptaze“Banjevac“ VH 1868/02	Fizičko- hemijska (ne odgovara – povećana mutnoća) i mikrobiološka analiza (odgovara)	0,4	1,60
	Ispred kaptaze „Banjevac“ VNK 1869/02	Fizičko- hemijska (ne odgovara – povećana mutnoća) mikrobiološka analiza (ne odgovara)	Nehl.	2,90
	Dom zdravlja H.E.S.-laboratorija VH 1870/02	Fizičko- hemijska (ne odgovara – povećana mutnoća) i mikrobiološka analiza (odgovara)	0,4	>10
26.08.2013	Ispred kaptaze „Banjevac“ VNK 1883/03	Fizičko- hemijska+ T.M. ne odgovara –povećana mutnoća Mikrobiološka analiza ne odgovara, E. coli, Klebsiella	Nehl.	4,60
	Iz prelivne komore –ispod kaptaze“Banjevac“ VH 1884/03	Fizičko- hemijska odgovara Mikrobiološka ne odgovara, Klebsiella spp	0,4	0,88
	S.U.R. „Ogledalo“ –Naselje Pešce VH 1885/03	Fizičko- hemijska (odgovara) i mikrobiološka analiza (odgovara)	0,3	0,67
	Poslastičara „Fantazija“ u centru grada VH 1886/03	Fizičko- hemijska odgovara mikrobiološka analiza ne odgovara E.coli	0,4	0,58
	Laboratorija Mljekara „Zora“ VH 1887/03	Fizičko- hemijska (odgovara) i mikrobiološka analiza (odgovara)	0,3	0,61
	Voda iz preliva Stara crpna stanica „Berane“-V NK 1888/03	Fizičko- hemijska +T.M. odgovara i mikrobiološka ne odgovara: E.coli, Klebsiella spp, Enterobacter, Enterococcus spp.	nehl	0,83
	Sektor suhomesnatih proizvoda Market „Roda“ Donje Luge VH 1889/03	Fizičko- hemijska (ne odgovara) i mikrobiološka analiza (odgovara)	0,3	3,40
	„Yu Promet „ –Talum	Fizičko- hemijska (odgovara)i mikrobiološka analiza ne odgovara: Klebsiella spp	0,3	0,99
	Laboratorija Dom zdravlja H.E.S. VH 1891/03	Mikrobiološka analiza odgovara	0,3	
27.08.2013	ŠIP „Polimlje“- Rudeš	Fizičko- hemijska i mikrobiološka analiza –u radu	0,3	7,05
29.08.2013	Ispred kaptaze „Banjevac“	Fizičko- hemijska i mikrobiološka analiza –u radu	Nehl.	>10
	Iz prelivne komore –ispod kaptaze“Banjevac“	Fizičko- hemijska i mikrobiološka analiza –u radu	0,6	0,96
	„Rudi comerc“Doo-prodavnica	Fizičko- hemijska i mikrobiološka analiza –u radu	0,4	0,98

	„ŠIP POLIMLJE“ –Rudeš	Fizičko- hemijska i mikrobiološka analiza –u radu	0,4	2,15
	Rezervoar „Jasenovac“-iz bazena	Fizičko- hemijska i mikrobiološka analiza –u radu	0,4	0,75
	Poslastičara „Fantazija“ u centru grada	Fizičko- hemijska i mikrobiološka analiza –u radu	0,4	0,95
	Dom zdravlja, HES.- u laboratoriji	Fizičko- hemijska i mikrobiološka analiza –u radu	0,2	2,10

Tabela 4 - Uzorci vode iz vodovodnog sistema Berane

Napomena:

- u sirovoj vodi Kaptaze Banjevac i Stare crpne stanice nijesu nađeni teški metali.
- mikrobiološka neispravnost hlorisane vode na Kaptazi Banjevac se može objasniti kratkim vremenom dejstva hlora, mutnoća je odgovarajuća.
- mikrobiološka analiza vode u poslastičarnici u centru je zabrinjavajuća zbog izolacije Escherichia coli u hlorisanoj vodi.
- Mikrobiološka neispravnost sirove vode u Crpnoj stanici sugerise na svježe fekalno zagađenje, ali je moguće adekvatnom hlorinacijom (dovoljna količina i adekvatno kontaktno vrijeme) postići dezinfekciju vode.
- Obzirom da je poslastičarnica „Fantazija“ u centru blizu Crpne stanice – hlorinatorske u gradu, moguće da je mikrobiološka neispravnost ovog uzorka posledica kratkog kontaktnog vremena posle hlorinacije.

PREDUZETE MJERE:

- Obilazak opštine Berane od strane ekipa Instituta za javno zdravlje u cilju higijensko-epidemiološkog izviđanja i osmatranja terena, sakupljanja podataka o mogućim uzrocima epidemije, obilazak beranskog vodovoda (24.08, 26.08, 27.08 i 29.08.2013. godine) uz davanje preporuka za sprečavanje i suzbijanje epidemije i pružanja pomoći kolegama u Beranama i nadležnom sanitarnom inspektor.
- Kontinuirana, svakodnevna komunikacija sa direktorkom Doma zdravlja Berane dr Zuhrom Hadrović, HES (dr Marijanom Marsenić i dr Goranom Čukićem), Infektivnim odjeljenjem Opšte bolnice Berane (dr Živkovićem), u cilju konsultacija, pojašnjenja i davanja smjernica.
- Kontinuirana i svakodnevna komunikacija sa Glavnim sanitarnim inspektorom i nadležnim sanitarnim inspektorom u Beranama i Predsjednikom Opštine Berane.
- Sugestije kolegama iz HES za pisanje Izvještaja i slanje nekih primjera naših prethodnih epidemija.
- Slanje uzoraka vode po epidemiološkim indikacijama (na noroviruse, rotaviruse, adenoviruse, enteroviruse i viruse hepatitisa A) na laboratorijsku dijagnostiku u Hrvatski zavod za javno zdravstvo u Zagrebu, za patogene koje nije moguće uraditi u Centru za medicinsku mikrobiologiju Instituta za javno zdravlje.
- Pisanje saopštenja za javnost i obavještanje javnosti putem pisanih i elektronskih medija o novonastaloj situaciji u opštini Berane

- Upućen dopis Ministarstvu prosvjete da se pojačaju mjere higijene u predškolskim i školskim ustanovama u cilju prevencije mogućeg širenja infekcije (za suspektnu virusnu etiologiju uzročnika koji se mogu prenositi i kontaktom)
- Upućen dopis Predsjedniku Opštine Berane sa mjerama koje je neophodno preduzeti u cilju rješavanja loše higijensko-epidemiološke situacije u Beranama nastale uslijed neodvoženja otpada iz grada na deponiju, kao i zbog hitnoće u rješavanju snabdijevanja građana Berana higijenski ispravnom vodom za piće.

Epidemiološka prognoza:

Epidemijsko javljanje gastro-enterokolitisa u opštini Berane prati Higijensko epidemiološka služba Doma zdravlja Berane koja vrši terensko i epidemiološko istraživanje i tek nakon prikupljanja, analize i obrade podataka će se dobiti detaljnije informacije o ovoj epidemiji, odnosno zaključci o mogućim uzrocima i načinu prenošenja uzročnika.

Trenutno nedostaju pojedine važne informacije da bi se sa apsolutnom sigurnošću mogao odrediti uzrok nastanka epidemije i put prenošenja. Za potvrdu uzroka epidemije moraju se utvrditi izvor infekcije i sam uzročnik-mikrobiološki agens (jedan ili više njih, ako se radi o miješanoj infekciji), koji, u pravilu, treba da se nađe i u izvoru infekcije i u uzorcima materijala za mikrobiološku dijagnostiku uzetim od oboljelih pacijenata. Takođe, važno je naglasiti da uzorci vode iz gradskog vodovoda koju su građani opštine Berane konzumirali 22. i 23. avgusta nijesu bili dostupani za laboratorijsku analizu jer su uzorci vode iz gradskog vodovoda prvi put vanredno uzeti tek 24. avgusta tj. pošto je registrovano masovnije obolijevanje od akutnog gastroenteritisa među žiteljima Berana.

Ipak, na osnovu trenutno dostupnih informacija, kao i na osnovu toka epidemijskog procesa koji karakteriše naglo izbijanje i veliki broj inficiranih može se za određenom dozom vjerovatnoće zaključiti da se radi o epidemiji sa zajedničkim izvorom, što uz činjenicu da je do povećanog obolijevanja došlo u vrijeme neposredno po havariji na sistemu vodosnabdijevanja sa posljedičnom distribucijom higijenski neispravne vode za piće, može se sa velikom vjerovatnoćom pretpostaviti da se radi o hidričnoj epidemiji. Tome u prilog govore i podaci da su u sirovoj vodi sa oba izvorišta nađene koliformne bakterije, kao i potvrda uprave vodovoda da su građani 22. avgusta, najmanje 1,5 časova (od 13:30 do 15:00) bili u situaciji da konzumiraju takvu sirovu vodu. Inače opisanu kliničku sliku mogu kod značajnog broja osoba, posebno djece, da daju upravo koliformne bakterije koje su nađene u uzorcima sirove vode.

S obzirom na činjenice da, za sada, u uzetim uzorcima vode nijesu nađene patogene bakterije tipa salmonela, šigela (njihovo prisustvo je inače veoma teško direktno dokazati u uzorcima vode), trenutna klinička slika kod oboljelih, pored već navedenih koliformnih bakterija, može ukazati i na virusnu etiologiju koja je potvrđena u uzorcima stolice jednog broja oboljelih (dokazani rota virusi i enterovirusi). Inače, kod hidričnih epidemija, često je prisutan fenomen politipije tj. prisustva većeg broja uzročnika, od kojih pojedini poput uzročnika pojedinih salmonela i virusnog hepatitisa A i E imaju veoma dugačku maksimalnu inkubaciju (virusni hepatitis E i do 64 dana) zbog čega se do isteka maksimalne inkubacije (računajući od posljednjeg dana kada je registrovan neodgovarajući nalaz u adekvatno tretiranoj vodi za piće) mora pojačati epidemiološki nadzor nad crijevnim zaraznim bolestima na teritoriji opštine Berane. Pored toga, značajan broj uzročnika crijevnih bolesti ima sposobnost direktnog prenošenja sa inficiranih na zdrave osobe tj. epidemija zajedničkog izvora (u ovom slučaju najvjerovatnije hidričnog) zbog "kontaktnog repa" može preći u epidemiju mješovitog tipa (u cilju prevencije neophodno je da u predškolske i školske ustanove idu isključivo

djeca koja nemaju gastrointestinalne tegobe, ili je od prestanka tegoba proteklo najmanje nekoliko dana).

U situaciji u kojoj voda za piće nije higijenski ispravna, kad je grad opterećen velikom količinom nagomilanog smeća, kad imamo pojavu gastroenterokolitisa kod velikog broja građana trenutnu epidemiološku situaciju u opštini Berane možemo ocjeniti kao epidemijsku, uz izrazito pogoršano higijensko stanje u samom gradu, zbog čega je epidemiološka prognoza nesigurna.

II OPTEREĆENJE GRADA KOMUNALNIM OTPADOM I RIZIK ZA POJAVU ZARAZNIH BOLESTI

Obilaskom gradskog dijela opštine Berane prilikom uzorkovanja vode sa gore navedenih mjernih mjesta, konstatovano je da su kontejneri za odlaganje komunalnog otpada prepunjeni, tako da se otpad odlaže oko prepunjenih kontejnera. Mjesta za smještaj kontejnera su pretvorena u smetlišta. Na nekim mjestima sa kontejnerima je evidentno prisustvo ocjednih voda, letećih insekata, glodara, pasa i mačaka, uz širenje neprijatnog mirisa, što sve predstavlja potencijalnu opasnost za nastanak i širenje zaraznih bolesti.

Rizik za zdravlje usled nezadovoljavajuće sanitarno-higijenske situacije zbog nagomilanog otpada je veliki. Neadekvatno odlagan čvrsti (u najvećoj mjeri, komunalni) otpad u većoj ili manjoj mjeri ima izraženo negativno dejstvo na zdravlje ljudi i osnovne elemente životne sredine, vodu, vazduh i zemljište. Svi elementi koji iz otpada uđu u životnu sredinu prije ili kasnije mogu uticati na zdravlje ljudi. Iz smetlišta je, pored razvoja mikroorganizama, što je najveći problem, identifikovano više vrsta zagađujućih materija koje mogu imati uticaj na zdravlje ljudi, kao što su teški metali, perzistentna organska jedinjenja, polihlorovani bifenili, itd. Posljedice nepropisnog odlaganja i zbrinjavanja čvrstog otpada sa stvaranjem mini smetlišta su:

- Povećani rizik za nastanak i širenje zaraznih bolesti, prvenstveno crijevnih zaraznih bolesti npr: salmoneloza, dizenterija, infektivni hepatitis itd.
- Leglo su životinja i insekata koji traže hranu, npr. mačke, psi lualice, glodari, divlje životinje, ptice i dr. Životinje se na smetlištima mogu lako zaraziti, prenijeti bolesti među sobom, a u dodiru sa čovjekom mogu prenijeti zarazne bolesti i na čovjeka, npr.: bruceloza, hemoragična groznica, Q-groznica, crijevne zarazne bolesti, leptospiroza, parazitoze i dr.
- Higijenski i vizuelno ostavlja loš utisak, naročito poslije raznošenja komponenti otpada pri vremenskim nepogodama, npr. vjetar, kiša i sl.
- Ljudi kojima se bave sakupljanjem i prodajom reciklabilnih komponenti iz otpada "preturaju" po otpadu pa se lako mogu zaraziti i prenijeti zarazu na one sa kojima dolaze u dodir, pogotovo djecu i druge osobe sa smanjenom otpornošću.
- U noćnim satima nesavjesni ljudi mogu da dovoze i životinjski, otrovni i industrijski otpad sl. jer je tada teže kontrolisati šta se dovozi do kontejnera.
- Procjedne vode koje vremenom nastaju dovode do dodatnih zagađenja i uopšte povećavaju obim problema.
- Namjernim paljenjem smeća, kao i samozapaljivanjem stvaraju se štetni gasovi koji zagađuju atmosferu.
- U takvim uslovima i okolno zemljište se nepovratno zagađuje.

U cilju suzbijanja epidemije i prevencije širenja infekcije, neophodno je preduzeti sljedeće mjere:

1. Građanima Berana što prije obezbijediti higijenski ispravnu vodu.

2. Dok se ne obezbjedi potpuna sanacija vodovodnog sistema i dobijanja dokaza da je voda iz vodovoda potpuno higijenski ispravna, obezbjeđivanje dovoljne količine higijenski ispravne vode putem autocistijerni koja će takođe imati dokaz o ispravnosti vode, uz vođenje evidencije količine vode i izvora iz kojih je dobijena, kao i rezidualnog hlora.
3. Preko sredstava informisanja kontinuirano upozoravati stanovništvo da voda i dalje nije bezbjedna za piće.
4. Što brže obezbjediti mogućnost adekvatnog i kontinuiranog hlorisanja, nabavkom automatskih hlorinatora na struju uz obezbjeđivanje njihovog kontinuiranog napajanja i u slučaju nestanka struje - generatori uz monitoring vrijednosti rezidualnog hlora.
5. Održavati vrijednosti rezidualnog hlora u gradskoj vodovodnoj mreži na minimalno 0,3mg/l.
6. Očistiti i zaštititi šahtu na „Jasikovcu“.
7. Trajno riješiti problem sa ispuštanjem vode iz dovodnog cjevovoda iz vodoizvorišta Merića vrelo.
8. U narednom periodu neophodno je povećati učestalost uzimanja uzoraka vode za piće iz gradskog vodovoda Berane.
9. Obezbjediti dopunsku hlorinarsku stanicu na mjestu koje je bliže vodoizvorištu Manastirsko vrelo, da bi se obezbijedilo dovoljno kontaktno vrijeme za dejstvo hlora.
10. Liječiti oboljele do obeskličenja, uz pružanje odgovarajućih savjeta oboljelima i članovima porodica/kolektiva o mjerama za sprečavanje širenja infekcije.

Zbog neodgovarajućeg higijenskog stanja u gradskom dijelu opštine Berane, neophodno je

preduzimanje hitnih mjera u cilju saniranja posljedica neadekvatnog odlaganja otpada i uspostavljanje redovnog odvoženja smeća, bez mogućnosti ponovnog prepunjavanja kontejnera, i to:

1. Temeljno pranje gradskih ulica, mjesta gdje stoje kontejneri i kontejnera.
2. Redovno čišćenje, pranje i dezinfekcija kontejnera i vozila za prevoz otpada.
3. Rješavanje povećanog prisustva pasa i mačaka lualica.
4. Izvršiti sistematsku deratizaciju, dezinskciju, kao i dezinfekciju područja gdje su smješteni kontejneri.

Na dan 03.09.2013. godine, ukupan broj lica koja su se sa stomačnim tegobama javila DZ Berane, OB Berane i Jedinici za HMP Berane je 1 320. Institucije zdravstvenog sistema preduzimaju sve mjere iz svoje nadležnosti na liječenju i otkrivanju uzročnika povećanog obolijevanja građana Berana i nastaviće sa realizacijom preporuka o liječenju do obeskličenja, uz pružanje odgovarajućih savjeta oboljelima i članovima porodica o mjerama za sprečavanje širenja infekcije. Međutim, dalje mjere koje je neophodno preduzeti, u cilju suzbijanja epidemije i prevencije širenja infekcije, kao i saniranja posljedica neadekvatnog odlaganja otpada i uspostavljanja redovnog odvoženja smeća, zahtijevaju reagovanje i drugih subjekata izvan zdravstvenog sistema.

III SASTANAK PREDSTAVNIKA VLADE CRNE GORE SA PREDSTAVNCIMA OPŠTINE BERANE

Povodom nastale situacije, u prostorijama Opštine Berane, 03.09.2013. godine, održan je sastanak na kome se razmatralo stanje i dogovoreni dalje hitne, kratkoročne i srednjoročne aktivnosti. Sastanku su prisustvovali:

- Vuka Golubović, predsjednik Opštine Berane sa saradnicima,
- Samir Agović, predsjednik Skupštine opštine Berane,
- Branimir Gvozdrenović, ministar održivog razvoja i turizma sa saradnicima,
- Miodrag Radunović, ministar zdravlja sa saradnicima,
- Velizar Vojinović, pomoćnik ministra poljoprivrede i ruralnog razvoja,

- Faruk Pačarić, direktor Javnog preduzeća „Vodovod i kanalizacija“ Berane,
- Milijana Vučelić, direktorica Javnog preduzeća „Komunalno“ Berane,
- predstavnici zdravstvenih ustanova iz Berana.

Na sastanku je razgovarano o:

- situaciji u oblasti vodosnabdijevanja i uzrocima koji su doveli da se korisnicima usluga Javnog preduzeća „Vodovod i kanalizacija“ isporučuje neispravna voda, i
- situaciji u oblasti upravljanja komunalnim otpadom i rizicima po zdravlje kojima su izloženi građani Berana zbog neadekvatnog sakupljanja i odvoza otpada.

U vezi problema nastalih u sistemu vodosnabdijevanja u Beranama, Direktor Javnog preduzeća „Vodovod i kanalizacija“ upoznao je prisutne sa preduzetim mjerama da se preduprije oštećenja cjevovoda i negativne posljedice koje se mogu desiti tokom izvođenja radova na putnom pravcu Berane – Lubnice. Nažalost, tokom radova na ovom putnom pravcu, u relativno kratkom periodu, evidentirano je 11 prekida cjevovoda kojim se voda iz izvorišta Merića vrelo transportuje do rezervoara i pumpne stanice Jasikovac gdje se voda hlariše i nakon toga distribuira korisnicima usluga vodosnabdijevanja. Nakon jedanaeste, najteže, havarije koja je onemogućila da se izvrši brza intervencija na sanaciji cjevovoda, 22.08.2013. godine, u sistem vodosnabdijevanja Berana uključeno je alternativno vodoizvorište Manastirsko vrelo. Konstatovani su mogući propusti i nepravilnosti u sprovođenju procedura koji se odnose na:

- izvođenje i nadzor radova na izgradnji puta Berane –Lubnice;
- postupanje u zonama i pojasevima zaštite vodoizvorišta;
- postupanja obaveznog ispitivanja kvaliteta vode;
- obavezno obavještanje javnosti u slučajevima kada se desi da u distributivnu mrežu dospije voda koja ne odgovara propisanom kvalitetu i upozorenja da nije dozvoljena njena upotreba za piće.

Direktorica Javnog preduzeća „Komunalno“ iz Berana upoznao je pristupne sa problemima sa kojima se ovo javno preduzeće suočava u obavljanju poslova odlaganja otpada na lokaciji Vasove vode i enormnim troškovima kojima je zbog toga izloženo. Naime, zbog blokade prolaza vozilima javnog komunalnog preduzeća, koju je organizovala grupa mještana Beransela, do, više godina korišćenog, odlagališta na lokaciji Vasove vode, Javno komunalno preduzeće je prinuđeno da sakupljeni komunalni otpad iz Berana transportuje do sanitarnih deponija u Podgorici i Baru. Ovakvo iscrpljivanje svih kapaciteta ovog preduzeća, kako u tehničkom, tako i finansijskom smislu uzrokovalo je i poremećaj u aktivnostima sakupljanja komunalnog otpada koji su u nekoliko navrata rezultirali gomilanjem komunalnog otpada na velikom broju lokacija, posebno u blizini kontejnera za sakupljanje otpada.

Takođe je naglašeno da je Opština Berane u vezi realizacije projekta izgradnje regionalne sanitarne deponije na lokaciji Vasove vode, do sada, završila sljedeću dokumentaciju: Studija izbora lokacije, Studija izvodljivosti za izgradnju deponije i Elaborat procjene uticaja deponije na životnu sredinu za koji je zbog blokiranja aktivnosti od strane jednog broja mještana Beransela istekla saglasnost. Zbog toga je u toku izrada novog Elaborata procjene uticaja na životnu sredinu, koji će, nakon dobijanja saglasnosti, omogućiti završetak Glavnog projekta izgradnje deponije na lokaciji Vasove vode (pripremljen iz sredstava kapitalnog budžeta). Važećim Prostornim planom opštine Berane, lokacija Vasove vode je, još 1996. godine, definisana kao prostor namijenjen za odlaganje otpada, a usvajanjem Urbanističkog projekta sa Strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu ova lokacija je detaljno razrađena.

Pored, u skladu sa zakonom, urađene dokumentacije, Predsjednik Opštine Berane je sa Mjesnom zajednicom Beranselo, u avgustu 2012. godine, zaključio Sporazum o formiranju Ekspertskog tima koji je imao zadatak da još jednom sagleda sve aspekte bitne za donošenje odluke o nastavku aktivnosti odlaganja otpada i izgradnji sanitarne deponije na lokaciji Vasove vode. Rezultat rada Ekspertskog tima – stručni nalaz je potvrdio da je lokacija Vasove vode pogodna za organizovanje poslova privremenog skladištenja komunalnog otpada i da ista ispunjava, relevantnim propisima, utvrđene uslove potrebne za izgradnju sanitarne deponije. Članom 2 navedenog sporazuma, Mjesna zajednica Beranselo se obavezala da će, ukoliko Ekspertski tim utvrdi da je lokacija „Vasove vode“ pogodna za dalje odlaganje otpada i izgradnju deponije, obustaviti proteste i dozvoliti nastavak aktivnosti na privremenom skladištenju komunalnog otpada i izgradnji savremenog centra za obradu otpada na ovoj lokaciji. Međutim, mještani Mjesne zajednice Beranselo nijesu ispunili obavezu iz navedenog sporazuma, i na taj način su onemogućili završetak izrade Glavnog projekta, a nastavljajući proteste i blokadu i odlaganje otpada na ovoj lokaciji.

S tim u vezi, konstatovano je da postoje tri nivoa prioriteta u djelovanju nadležnih organa lokalne uprave i komunalnog preduzeća:

- urgentno je da se sprovedu mjere uklanjanja komunalnog otpada sa svih lokacija na kojima se nalaze nagomilane količine otpada;
 - zajedničkim naporima državnih i lokalnih organa obezbijediti podršku u ljudstvu, vozilima i opremi koju treba da Javnom preduzeću „Komunalno“ iz Berana pruže komunalna preduzeća iz drugih opština u narednih nekoliko dana. Procjenjuje se da je period od četiri dana dovoljan da se sakupi i doveze do deponija u Podgorici i Baru oko 300 t nagomilanog komunalnog otpada kao najurgentnije pitanje sa aspekta zaštite zdravlja ljudi;
 - na nivou Opštine Berane formirati poseban tim koji će planirati i obezbijediti efikasnu realizaciju definisanih zadataka i aktivnosti od strane Predsjednika Opštine Berane;
 - za navedeni period, Ministarstvo održivog razvoja i turizma je već dogovorilo i, zajedno sa Javnim preduzećem „Komunalno“ iz Berana, koordinira aktivnosti na efikasnom korišćenju pomoći koju su pružile opštine Ulcinj sa tri vozila i devet ljudi i opštine Bar, Budva, Danilovgrad, Kolašin i Bijelo Polje sa po jednim vozilom i ukupno 11 ljudi; za naredne dane obezbijeđena je i podrška iz opština Rožaje, Plav i Tivat, a ako bude potrebno i iz drugih opština u Crnoj Gori;
 - ukoliko bude potrebno kontaktiraće se i druge opštine da u ovom periodu pruže pomoć u vozilima i ljudstvu JKP iz Berana na što hitnijem uklanjanju otpada sa javnih površina i normalizaciji stanja;
 - sprovesti mjere utvrđene od strane Ministarstva zdravlja koje se odnose na pranje i čišćenje ulica i kontejnera, sistematsku deratizaciju, dezinfekciju, kao i dezinfekciju područja gdje su smješteni kontejneri i uklanjanja napuštenih pasa i mačaka sa javnih površina.
- Obezbijediti uslove da se na lokaciji Vasove vode otpočne sa privremenim skladištenjem komunalnog otpada na način propisan odredbama člana 78 Zakona o upravljanju otpadom
 - U skladu sa odlukama koje je donijela Skupština opštine Berane potrebno je odlagalište na lokaciji Vasove vode dodatno infrastrukturno opremiti, u skladu sa odredbama člana 78 Zakona o upravljanju otpadom (ograding, postaviti vagu i organizovati čuvarsku i službu za evidentiranje dopremljenih količina otpada).
 - Potrebno je obezbijediti sve zakonom propisane uslove za nesmetano sprovođenje odluka donijetih od strane Skupštine opštine Berane i, s tim u vezi, nesmetano odvijanje radova na infrastrukturnom opremanju lokacije Vasove vode, u skladu sa odredbama člana 78 Zakona o upravljanju otpadom.

- Preporučuje se Opštini Berane da pojača službu obezbjeđenja lokacije i nesmetan pristup lokaciji Vasove vode angažovanjem specijalizovane agencije za obezbjeđenje objekata i ljudi.
- Takođe potrebno je anticipirati moguće situacije na terenu i planirati način na koji će se u skladu sa zakonom, u konkretnim slučajevima postupati.
- Obezbijediti uslove da se što prije otpočne sa izgradnjom regionalne sanitarne deponije na lokaciji Vasove vode. S tim u vezi, potrebno je:
 - da Opština Berane završi Elaborat procjene uticaja na životnu sredinu projekta izgradnje i funkcionisanja sanitarne deponije na lokaciji Vasove vode i sprovesti procedure davanja saglasnosti na isti,
 - završetak Glavnog projekata izgradnje sanitarne deponije na lokaciji Vasove vode, u skladu sa Elaboratom procjene uticaja na životnu sredinu,
 - uraditi reviziju Glavnog projekata,
 - donijeti odluku u skladu sa uslovima Evropske investicione banke (EIB) za odobranje korišćenja njihovih kreditnih sredstva za izgradnju ove deponije,
 - uputiti Glavni projekat EIB-u na uvid i na davanje „no objection“,
 - u saradnji sa EIB-om pripremiti, objaviti i sprovesti evaluaciji tendera za izbor izvođača radova,
 - zaključiti ugovor o izvođenju i otpočeti izvođenje radova na izgradnji regionalne sanitarne deponije na lokaciji Vasove vode.